

Федючка Надія

слухач магістерської програми

Чава Віталій

слухач магістерської програми

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

СПЕКТР ІНСТРУМЕНТІВ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Стратегічний управлінський облік, за результатами наукових досліджень останніх років, прийнято вважати складовою системи управлінського обліку та важливою проміжною ланкою між обліковою системою підприємства та системою стратегічного менеджменту. До складу предмету стратегічного управлінського обліку доцільно включати як внутрішнє, так і зовнішнє середовище підприємства, при цьому він повинен використовувати власний методологічний інструментарій для формування і представлення інформації, необхідної для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Практична реалізація стратегічного управлінського обліку повинна формувати обліково-інформаційний продукт у вигляді стратегічної управлінської звітності, що є сукупністю способів отримання підсумкових відомостей, які надаються менеджерам для забезпечення функцій стратегічного управління. Важливим є те, що підтримка процесу сканування бізнес-середовища, генерування, впровадження, контролю, оцінки й моніторингу стратегії стає визначальною рисою, яка відрізняє стратегічний управлінський облік від усіх інших елементів управлінської інформаційної системи.

На думку проф. Бруханського Р.Ф., як складова управлінського обліку, методологія системи стратегічного управлінського обліку має з нею багато спільного. В той же час, вона має визначальну відмінну рису – формування облікової інформації для прийняття стратегічних управлінських рішень. Існування цієї відмінності зумовлює використання різних методів обробки, узагальнення і представлення облікової інформації в цілях підготовки і прийняття стратегічних управлінських рішень [2, с. 29].

Якщо розглянути історію розвитку стратегічного управлінського обліку, то можна знайти спроби застосування методів управлінського обліку для задоволення потреб стратегічного менеджменту, однак такі спроби були невдалими. Зокрема, як зазначав М. Портер у 1985 році “аналіз витрат часто спирається на існуючі системи бухгалтерського обліку. Ці системи дійсно можуть містити цінні дані для такого дослідження, але в загальному вони можуть навіть завадити аналізу витрат: системи обліку вимагають жорсткої класифікації витрат відповідно до структури бази даних – у таких категоріях, як, наприклад, витрати на основну та додаткову роботу, накладні витрати. Використання термінів систем обліку веде до того, що в одній категорії розглядаються витрати на здійснення видів діяльності з кардинально відмінною економікою. З іншого боку, має місце штучний поділ витрат на робочу силу, сировину, накладні витрати, що відносяться до одного і того ж виду діяльності” [4, с. 106].

Подібну ситуацію описує в праці “Впровадження стратегічного менеджменту” (1990 р.) ще один класик стратегічного менеджменту І. Ансофф разом з Е.Дж. Макдоннелом: “у ранні періоди розвитку стратегічного планування було виявлено, що екстраполяція облікової інформаційної системи, що типово використовується на фірмі, була неадекватною та вводила в оману відносно прогнозування продуктивності в турбулентному середовищі” [5, с. 127].

Існування ситуації, що управлінський облік, як правило, не забезпечує за допомогою наявних в його арсеналі методів підтримку процесу прийняття стратегічних управлінських рішень підтверджують також Ю. Барчі, М. Грошне та З. Земан, відмічаючи, що такі інструменти управлінського обліку – як СVP аналіз, економічне планування, аналіз відхилень – не були розроблені для довгострокових цілей і рішень [6, с. 12]. Б. Рамляк та А. Рогошів у цілому підсумовують, що традиційна система управлінського обліку не прагне адаптуватись до довгострокової, орієнтованої на майбутнє позиції, і не характеризує маркетингові або конкурентні позиції підприємства [7, с. 95]. Відповідно, застосування методів управлінського обліку, призначених для тактичного управління, не відповідає потребам стратегічного

менеджменту, а в окремих випадках, навіть перешкоджає формуванню аналітичних розрізів, інформація за якими необхідна для процесу реалізації стратегії підприємства.

У порівнянні з іншими обліковими техніками і складовими елементами бухгалтерського наукового знання, концепція стратегічного управлінського обліку виникла близько 30-ти років тому. Однак, незважаючи на те, що перші спроби розробки системи стратегічного управлінського обліку виникли відносно недавно, дослідження в даній сфері сформувались у достатньо широкий напрям наукових пошуків, який потребує проведення узагальнень, систематизації та концептуалізації. Без системного об'єднання існуючих напрацювань його подальший розвиток буде некерованим процесом, що не дозволить впроваджувати в практичній діяльності підприємств найбільш дієві та ефективні методи обробки і представлення облікової інформації стратегічного характеру.

Стратегічний управлінський облік – це система ідентифікації, збору, обробки та представлення інформації у вигляді стратегічної управлінської звітності про ресурси, затрати та результати діяльності підприємства (стратегічної бізнес-одиниці) в певному бізнес-середовищі, що необхідна для цілей стратегічного менеджменту [3, с. 312].

Оскільки концепція стратегічного управлінського обліку перебуває в стадії постійного удосконалення, серед вчених відсутній чіткий набір методів, які входять до його складу.

Відповідно, на сьогодні серед вчених відсутня і єдина позиція стосовно найбільш поширеного інструменту стратегічного управлінського обліку, що використовується на підприємствах, про що також зазначають інші дослідники. Так, на думку Н.В. Безрукова та О.І. Аверіної [1] на даний момент саме технологія BSC найбільшою мірою сконцентрована на сукупному комплексному застосуванні в управлінському обліку інформації про події як всередині підприємства, так і в навколишньому його зовнішньому середовищі. При такому підході збір, обробка й аналіз відповідних даних налаштовуються таким чином, щоб управляти виробництвом, збутом, доходами та витратами відповідно до поставлених довгострокових і середньострокових стратегічних цілей компанії.

Серед найбільш поширених інструментів стратегічного управлінського обліку, що виділяються науковцями, доцільно зазначити: Activity based costing; Attribute costing; Brand value budgeting; Brand value monitoring; Benchmarking; Competitive position monitoring; Competitor cost assessment; Competitor performance appraisal; Customer accounting; Environmental Management Accounting; BSC; Life cycle costing; Quality costing; Strategic costing; Strategic pricing; Target costing; Value chain costing.

Всі вищезрозглянуті інструменти стратегічного управлінського обліку, забезпечують формування стратегічного облікового інформаційного простору, що виступає основою для розробки, реалізації та коригування стратегії підприємства.

Список використаних джерел

1. Безруков Н. В., Аверина О. И. Современный управленческий учет и его технологии. Системное Управление. 2010. № 4. URL: <http://sisupr.mrsu.ru/>
2. Бруханський Р. Ф. Побудова методики стратегічного управлінського обліку на підприємствах. Бухгалтерський облік і аудит. 2014. № 9. С. 27-36.
3. Бруханський Р. Ф. Поняття стратегічного управлінського обліку. Інноваційна економіка. 2014. № 4. С. 310-313.
4. Портер М. Конкурентное преимущество: Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость. Пер. с англ. 2-е изд. М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. 715 с.
5. Ansoff H.I., McDonnell E. J. Implanting strategic management. Prentice Hall, 1990. 520 p.
6. Barczy J., Szentirmai M., Zeman Z. The (information-) connection between the strategic management-accounting and the company valuation. URL: <http://ssrn.com/abstract=1928034>
7. Ramljak Br., Rogošić A. Strategic management accounting practices in Croatia. The Journal of International Management Studies. 2012. Volume 7, Number 2. P. 93-100.